

מצוה תז

שלא נחל דברינו בנדרים

שנמנענו שלא לשנות מה שנחייב בנפשותינו בדבור^א, ואף על פי שהוא בלא שבועה, ואלה הם הנדרים, כגון שיאמר האדם פירות העולם או פירות מדינה פלונית או מין פלוני של פירות אסורין עליו, וכמו כן שיאמר אשתו אסורה עליו וכיוצא באלו הענינים שחייב לקיים עליו, ועל זה נאמר [במדבר ל', ג'], לא יחל דברו, ופירשו זכרונם לברכה [ספרי כאן], לא יעשה דבריו חולין, כלומר שיחייב על נפשו דבר ולא יקיימהו, ולשון גמרא שבועות [כ' ע"ב] אמרו זכרונם לברכה, קונמות עובר משום לא יחל דברו. וכן בכל מה שידור האדם לקרבן או לבדק הבית או לצדקה או לבית הכנסת וכיוצא בהן עובר עליהן משום לא יחל. אבל בענינים אחרים, כגון הנודר לחברו דבר, או האומר דבר פלוני אעשה או לא אעשה שלא בלשון נדר ואיסור וקונמות, אף על פי שהוא מכוער ולא יעשו כן רק פחותי הנפש בבני אדם, אינו עובר בלא יחל אלא בענין שכתבנו. ואמנם על הכל נאמר בתורה [שמות כ"ג, ז'], מדבר שקר תרחק. והרמב"ן ז"ל כתב ששתי מצוות חלוקות הן, נדרי גבוה ונדרי ביטוי, וכמו שנכתוב למטה בסדר כי תצא עשה ט"ו בסימן תקמ"ו [מצוה תקע"ה].

שורש המצוה בענין הנדרים והשבועות לקיים כל דבר כתבתי כבר בסדר וישמע יתרו לא תעשה ה' [מצוה ל'].

מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה [חגיגה י' ע"א], הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו, כגון שלשה הדיוטות או יחיד מומחה כמו שכתבנו במצוה הקודמת, והוא הדין גם כן שנשאלין על ההקדשות ועל הצדקות כל זמן שלא באו לידי גבאי^ב, ואפילו על התרומה ועל החלה אמרו זכרונם לברכה [נדרימ"ט ע"א] שנשאלין עליהן עד שלא באו ליד כהן. ויתר פרטי המצוה מבוארים במסכת נדרים. ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

תז. מטות לאו א'. רמב"ם לאוין קנ"ז, הלכות נדרים פ"א הל' ה'. סמ"ג לאוין רמ"ב. סמ"ק פ"א. טור יו"ד ר"ד.

תז א. לשון רבינו בעיקר המצוה, רובה מיוסדת על לשון סה"מ. ב. כ"כ הרשב"א בתשובה ח"ג ס"י רצ"ה, מהא דמייתי רבינו בסמוך מהגמרא דתרומה לאחר שבאה ליד כהן אין נשאלין עליה.

ועובר על זה ונדר או אסר איסר על נפשו בלא שבועה ולא קיימו עבר על לאו זה, אבל אינו לוקה עליו לפי שאין בו מעשה. וזהו שאמרו זכרונם לברכה [תמורה ג' ע"א], שהנשבע ומימר ומקלל חברו בשם לוקה אף על פי שאין שם מעשה, זהו נשבע, אבל משום לאו דלא יחל בנדר או איסר שלא בשבועה אין בו מלקות.

פרשת מסעי

אלה מסעי יש בה שתי מצוות עשה וארבע מצוות לא תעשה

מצוה תח

מצות ישראל לתת ערים ללויים לשבת בהן והן קולטות

שנצטוו ישראל לתת לשבט לוי ערים לשבת בהן אחר שאין להם חלק בארץ, שנאמר [במדבר ל"ה, ב'], צו את בני ישראל ונתנו ללויים מנחלת אחוזתם ערים לשבת, ונאמר בסוף הפרשה [שם, ז'] כל הערים אשר תתנו ללויים ארבעים ושמונה עיר. ומאלה הערים של לויים היו מהם ערים מיוחדות להיות מקלט הרוצח, ואולם בכולן היה לו מקלט. ובסדר שופטים במצות ערי מקלט בסימן ת"ק [מצוה תק"כ] נכתוב בעזרת השם מה בין מיוחדות לכך לאותן האחרות, והיו קולטות אותו בצדדים ידועים כמו שמפורש בכתוב, ומבואר במסכת מכות [פרק שני].

תח. פינחס עשה א'. רמב"ם עשין קפ"ג, הלכות שמיטה ויובל פי"ג. סמ"ג עשין קנ"ה.

ג. נ"ב, לא ידעתי למה, שאם אסר על עצמו איזה דבר ואכל מן האיסור אין לך מעשה גדול מזה, ובפירוש כתב הרמב"ם שלוקה על לאו זה, ומה שהוצרכו לומר שהנשבע לוקה אע"פ שאין בו מעשה היינו בשבועה דלעבר, כגון שנשבע שאכל ולא אכל או שלא אכל ואכל, אבל בנשבע שלא יאכל ואכל פשיטא דלקי. משנה למלך. וכתב המהר"ם שיק, כיון דילפינן מלא יחל דברו אבל אחרים מיחלין לו ומתירין, וזה מנה הרמב"ם והחינוך למ"ע, א"כ הרי אפי' לא חשבינן ליה ללאו הניתק לעשה, דאולי אינו מתחרט ובחרטה תליא מילתא, מ"מ עיקר איסורו במה שאינו מתחרט ואינו שואל עליו, והוי שב ואל תעשה כיון דגמר העבירה היא במה שאינו מניח אותו להחיר הוי לדעת החינוך לאו שאין בו מעשה, וכעין שכתב במצוה ת"ק. והא דלא חשבינן ליה להתראת ספק, עיין בתוס' גיטין ל"ג ע"א ד"ה אפקעינהו דהוי בחזקת נדר, ע"כ. ובמנחת יצחק האריך ליישב עפ"י שיטת רבינו דכל שאפשר לעבור עליו מבלי מעשה אין לוקין עליו, עיין לעיל מצוה רמ"א. ועיין במש"כ רבינו בסוף מצוה שע"ו, ועיין הערה ד'. ד. בנשבע לשוא, מצוה ל', כתב רבינו דלוקה אע"פ שאין בה מעשה, דלרוב חומר הענין חייבתו התורה מלקות. ובנשבע לשקר, מצוה רכ"ז, כתב בפשיטות שלוקה עליה, וכתב במנ"ח שהוא דוקא בגוונא דעביד מעשה, עיין תמורה ג' ע"ב.

תח א. לשון רבינו כאן היא כלשון הר"מ בסה"מ. ועיין במנ"ח אות א' שכתב שלדעת רבינו בארצות שכובש מלך ממלכי ישראל אין נותנין ללויים בהם, ונסתפק בדעת הר"מ.